

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СЕКТОРАМИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В МЕЖАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

IDENTIFICATION OF INTEGRATION INTERACTION BETWEEN FINANCIAL MARKET SECTORS WITHIN THE NATIONAL ECONOMY: METHODOLOGICAL ASPECT

В статті досліджено підхід до ідентифікації інтеграційної взаємодії на основі визначення коефіцієнта синергійності з використанням методів кореляційно-регресійного аналізу, застосування яких дозволяє виявити наявність синергійного ефекту. Встановлено, що взаємодія суб'єктів фінансового ринку зорієнтована на організацію його ефективного функціонування, що здійснюється на засадах добровільності, партнерства та із збереженням автономності кожного. Розглянуто структурні елементи інтеграційної взаємодії. Для більш чіткої ідентифікації інтеграційної взаємодії на фінансовому ринку обґрунтовано необхідність її більш детального розгляду з точки зору форм, способів, інструментів та індикаторів результатів такої взаємодії. Виокремлено суттєві характеристики інтеграційної взаємодії. Для визначення ключової характеристики інтеграційної взаємодії застосовано принцип Парето.

Ключові слова: ідентифікація, інтеграційна взаємодія, національна економіка, фінансовий ринок.

В статье исследованы подход к идентификации интеграционного взаимодействия на основе определения коэффициента синергичности с использованием методов корреляционно-регрессионного анализа, применение которых позволяет выявить наличие синергичного эффекта. Установлено, что взаимодействие субъектов рынка ориентировано на организацию его эффективного функционирования, осуществляется на принципах добровольности, партнерства и с сохранением автономности каждого. Рассмотрены структурные элементы

интеграционного взаимодействия. Для более четкой идентификации интеграционного взаимодействия на финансовом рынке обоснована необходимость ее более детального рассмотрения с точки зрения форм, способов, инструментов и индикаторов результатов такого взаимодействия. Выделены существенные характеристики интеграционного взаимодействия. Для определения ключевой характеристики интеграционного взаимодействия применен принцип Парето.

Ключевые слова: идентификация, интеграционное взаимодействие, национальная экономика, финансовый рынок.

The article investigates the approach to the identification of integration interaction based on the determination of the synergy coefficient using the methods of correlation-regression analysis, the use of which allows to detect the presence of a synergy effect. It is established that the interaction of the subjects of the financial market is focused on the organization of its effective functioning, which is carried out on a voluntary basis, partnership and maintaining the autonomy of each. The structural elements of integration interaction are considered. In order to more clearly identify the integration interaction in the financial market, the need for its more detailed consideration in terms of forms, methods, tools and indicators of the results of such interaction is justified. The essential characteristics of integration interaction are singled out. The Pareto principle is used to determine the key characteristics of integration interaction.

Key words: identification, integration interaction, national economy, financial market.

УДК 338.246

Баранова В.В.

к.е.н., доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Постановка проблеми. Багатогранний характер фінансового ринку та його сегментів, із яких він складається потребує дослідження головних аспектів інтеграційної взаємодії його сегментів. Більш того, проблеми, які виникають в процесі функціонування національного фінансового ринку є наслідком неузгодженого розвитку з його структурою, без врахування ефекту від інтеграційної взаємодії його сегментів. В цьому контексті вирішення завдання, що спрямовано на визначення інтеграційної взаємодії учасників фінансового ринку в межах національної економіки, що має результатом отримання не лише локальних ефектів для кожного учасника взаємодії, але й синергійного ефекту для національної економіки має характер зростаючої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням поняття «фінансовий ринок» та з'ясуванням його сутності займалися: провідні фахівці

цієї сфери – І. Бланк, Д. Бондаренко, В. Васильєв, О. Васильченко, А. Гальчинський, А. Загородній, О. Лактіонова, В. Опарін, С. Ляшенко, І. Школьник та М. Іванов О. Іваницька С. Арбузов та, Ю. Колобов. А. Пересада В. Шелудько, Е. Долан та Д. Ліндсей та ін. Але інтеграційній взаємодії між секторами фінансового ринку в межах національної економічної системи приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Мета статті полягає у формуванні методичного підходу до ідентифікації інтеграційної взаємодії між секторами фінансового ринку та виявлення її впливу на функціонування національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. При вивченні інтеграційної взаємодії в умовах національної економічної системи необхідно звернути увагу на те, що економічні відносини між партнерами мають ґрунтуватись на засадах взаємної вигоди. Для існування таких взаємовигідних від-

вання: «20% зусиль дають 80% результату, тоді як інші 80% зусиль – лише 20% результату» [3].

Як універсальний принцип він був запропонований Джозефом Джураном, який в своїй публікації послався на приватну закономірність, виявлену італійським економістом і соціологом Вільфредо Парето в 1897 році. Дотримання принципу 80/20 дуже часто зустрічається в найрізноманітніших галузях та областях. Але в твердженнях, побудованих на основі даного принципу, фундаментальним є скоріше сам факт істотної різниці між суттєвими та несуттєвими характеристиками певних явищ.

В контексті нашого дослідження даний принцип може бути сформульований наступним чином – 20% характеристик, які притаманні інтеграційній взаємодії між окремими секторами фінансового ринку, можуть вважатися ключовими, адже на 80% обумовлюють її інтеграційність, тоді як інші 80% характеристик обумовлюють інтеграційний характер даної взаємодії лише на 20%.

Зважаючи на принцип Парето доцільно обрати серед п'яти суттєвих характеристик одну, яку можна було б вважати ключовою.

Для експертного опитування було відібрано по 2 фахівця з шести установ, яким на I етапі опитування було запропоновано визначити, яку з перерахованих характеристик можна вважати ключовою при визначенні інтеграційного характеру взаємодії. З цією метою, експертам запропоновано оцінити важливість кожної з перерахованих характеристик. При цьому, використання результатів експертного аналізу є правомірним виключно в тому випадку, якщо доведено, що їх думки є узгодженими.

Статистичний інструментарій перевірки узгодженості думок експертів залежить від того, яка кількість груп експертів приймає участь в опитуванні, скільки запитань експертам було поставлено, згідно яких шкал експерти дають відповіді на запитання[3]. Шкали, за якими вимірюються відповіді експертів, можуть бути номінальними, порядковими, інтервальними та відносними. При цьому,

номінальною є шкала, що являє собою умовну схему маркування, де числа служать винятково як ярлики або мітки для визначення й класифікації об'єктів. Порядкова шкала є ранговою шкалою, згідно якої експертам пропонується розставити ранги певним характеристикам від найважливішого до найменш важливого. В інтервальній шкалі дослідник отримує значення, що розташовані з дотриманням певного інтервалу. При цьому розташування точки початку відліку не фіксується, а одиниці виміру вибираються довільно. Між значеннями шкали існує постійний інтервал. Відносна шкала має точку початку відліку. За допомогою відносних шкал можна визначити й класифікувати об'єкти, ранжувати їх та порівнювати.

На наш погляд, найбільш доцільно використовувати рангову шкалу, згідно якої експертам пропонується розташувати характеристики інтеграційної взаємодії за їх важливістю за шкалою від 1 до 5, де 1 – найбільш важлива, визначальна характеристика інтеграційної взаємодії, тоді як 5 – найменш важлива, відносно незначуща її характеристика.

Так як в опитуванні приймає участь більш ніж два експерти (в нашому випадку – 10 осіб, тобто $m = 10$) і оцінюють вони 5 характеристик ($n = 5$), за результатами опитування може бути отримана матриця.

Для визначення узгодженості думок експертів відносно рангів n характеристик інтеграційної взаємодії може застосовуватися коефіцієнт конкордації Кендала, для розрахунку якого використовують формулу:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}$$

де
$$S = \sum_{i=1}^n \left(\sum_{j=1}^m x_{ij} - \frac{1}{2} m(n+1) \right)^2;$$

x_{ij} – ранг, присвоєний i -тому номеру n – характеристик j -тим експертом;

$i = 1, n$ – номер характеристики інтеграційної взаємодії;

Таблиця 1

Матриця рангів, які надають m експертів n характеристикам інтеграційної взаємодії

Експерт	Характеристика інтеграційної взаємодії				
	1	2	3	4	5
1	X_{11}	X_{21}	X_{31}	X_{41}	X_{51}
2	X_{12}	X_{22}	X_{32}	X_{42}	X_{52}
3	X_{13}	X_{23}	X_{33}	X_{43}	X_{53}
4	X_{14}	X_{24}	X_{34}	X_{44}	X_{54}
5	X_{15}	X_{25}	X_{35}	X_{45}	X_{55}
6	X_{16}	X_{26}	X_{36}	X_{46}	X_{56}
7	X_{17}	X_{27}	X_{37}	X_{47}	X_{57}
8	X_{18}	X_{28}	X_{38}	X_{48}	X_{58}
9	X_{19}	X_{29}	X_{39}	X_{49}	X_{59}
10	X_{110}	X_{210}	X_{310}	X_{410}	X_{510}

$j = \overline{1, m}$ – номер експерта.

Всім сутнісним характеристикам інтеграційної взаємодії, наведеним вище, було присвоєно в довільному порядку номери від 1 до 5:

- $i = 1$ – наявність спільної мети;
- $i = 2$ – наявність синергетичного ефекту;
- $i = 3$ – наявність системного характеру;
- $i = 4$ – єдина направленість та злагодженість дій;
- $i = 5$ – поява нової якості, цілісності

Кожен з експертів присвоїв кожній характеристиці ранг за шкалою, наведеною вище. Як результат було отримано наступну матрицю (табл. 2).

На основі даних матриці було розраховано коефіцієнт конкордації Кендала:

$$W = \frac{12 \cdot 834}{10^2(5^3 - 5)} = \frac{10008}{12000} = 0,834.$$

Коефіцієнт конкордації змінюється в межах від 0 до 1. Якщо він дорівнює одиниці, то всі експерти надали характеристикам однакові ранги, якщо ж він дорівнює нулю, то думки експертів є не узгодженими. Вважається, що думки експертів узгоджені, якщо даний коефіцієнт не менше, ніж 0,7, а якщо він складає не менше 0,9, то думки експертів є надзвичайно узгодженими. Зважаючи, що за результатами розрахунків коефіцієнт конкордації Кендала складає 0,834, то можна говорити про узгодженість думок експертів з досліджуваного питання.

Сума рангів є найменшою за другою характеристикою, а саме за характеристикою наявності синергетичного ефекту. Таким чином, можна вважати, що саме синергетичний ефект є ключовою характеристикою, наявність якої дозволяє говорити про те, що взаємодія між сегментами фінансового ринку є інтеграційною.

На другому етапі експертного опитування було здійснено спробу встановити, чи існує зв'язок між ключовою характеристикою інтеграційної взаємодії та іншими її характеристиками.

З цією метою доцільно скористатися загальноприйнятою методикою встановлення зв'язків між атрибутивними характеристиками та ключовою, яка передбачає заповнення таблиці вихідних даних та визначення на її основі коефіцієнта асоціації (табл. 3).

Тісноту зв'язку між атрибутивними характеристиками та ключовою характеристикою можна оцінити за значенням коефіцієнта асоціації, що розраховується за формулою:

$$K_a = \frac{ad - bc}{ad + bc},$$

де a, b, c, d – кількість експертів, що визнали дану ситуацію справедливою, а саме:

a – кількість експертів, які вважають, що за наявності ключової характеристики взаємодії притаманна й інша характеристика інтеграційної взаємодії;

b – кількість експертів, які вважають, що за наявності ключової характеристики взаємодія між суб'єктами може не мати іншої характеристики інтеграційної взаємодії;

c – кількість експертів, які вважають, що за умови відсутності ключової характеристики взаємодії між суб'єктами може бути притаманна інша характеристика інтеграційної взаємодії;

d – кількість експертів, які вважають, що за умови відсутності ключової характеристики взаємодії між суб'єктами не відповідатиме й інша характеристика інтеграційної взаємодії.

Таблиця 2

Матриця рангів характеристик інтеграційної взаємодії

Експерт	Характеристика інтеграційної взаємодії				
	1	2	3	4	5
1	2	1	5	3	4
2	2	1	5	3	4
3	3	1	4	2	5
4	1	2	4	3	5
5	2	1	5	4	3
6	2	1	5	3	4
7	2	1	5	3	4
8	1	2	5	4	3
9	3	1	4	2	5
10	2	1	5	3	4

Таблиця 3

Вихідні дані для оцінки тісноти зв'язків між атрибутивними та ключовою ознаками

Наявність ключової характеристики	Наявність характеристики, зв'язок якої з ключовою підлягає оцінці		Разом
	Так	Ні	
Так	b	b	$a + b$
Ні	c	d	$c + d$
	$a + c$	$b + d$	$a + b + c + d$

Перш за все, було досліджено взаємозв'язок між такими характеристиками, як наявність синергетичного ефекту та наявність спільної мети. При цьому, експертам запропоновано було визначитись, чи є спільна мета необхідною умовою отримання синергетичного ефекту?

Експерти мали можливість обрати один з варіантів відповідей:

– так, отримання синергетичного ефекту можливе лише за наявності спільної мети учасників взаємодії (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає a);

– ні, отримання синергетичного ефекту можливе й за умови відсутності спільної мети учасників взаємодії (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає b);

– скоріше ні, ніж так, адже наявність спільної мети може не супроводжуватися отриманням синергетичного ефекту (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає c);

– скоріше так, ніж ні, адже за умови відсутності спільної мети, синергетичного ефекту досягнути неможливо (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає d).

Заповнена таблиця вихідних даних оцінки тісноти зв'язку між цими характеристиками наведена в таблиці 4.

Тісноту зв'язку між характеристиками оцінено за значенням коефіцієнта асоціації, що розраховується за формулою:

$$K_a = \frac{6 \cdot 2 - 1 \cdot 1}{6 \cdot 2 + 1 \cdot 1} = \frac{11}{13} = 0,846,$$

Зазвичай вважається, що якщо коефіцієнт асоціації перевищує 0,5 (в деяких джерелах – 0,3), то між атрибутивними та ключовою характеристиками існує зв'язок. В даному випадку, можна з упевненістю говорити про існування зв'язку між наявністю спільної мети між учасниками взаємодії та наявністю синергетичного ефекту.

Було досліджено також взаємозв'язок між такими характеристиками, як наявність синергетичного ефекту та наявність системного характеру взаємодії. При цьому, експертам запропоновано було визначитись, чи є наявність системного характеру взаємодії необхідною умовою отримання синергетичного ефекту?

Експерти мали можливість обрати один з варіантів відповідей:

– так, отримання синергетичного ефекту можливе лише за наявності системного характеру взаємодії (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає a);

– ні, отримання синергетичного ефекту можливе й за умови відсутності системного характеру взаємодії (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає b);

– скоріше ні, ніж так, адже наявність системного характеру взаємодії може не супроводжуватися отриманням синергетичного ефекту (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає c);

Таблиця 4

Вихідні дані для оцінки тісноти зв'язків між наявністю синергетичного ефекту та наявністю спільної мети учасників

Наявність ключової характеристики	Наявність характеристики, зв'язок якої з ключовою підлягає оцінці		Разом
	Так	Ні	
Так	6	1	7
Ні	1	2	3
	7	3	10

Таблиця 5

Вихідні дані для оцінки тісноти зв'язків між наявністю синергетичного ефекту та наявністю системного характеру взаємодії

Наявність ключової характеристики	Наявність характеристики, зв'язок якої з ключовою підлягає оцінці		Разом
	Так	Ні	
Так	5	1	6
Ні	1	3	4
	6	4	10

Таблиця 6

Вихідні дані для оцінки тісноти зв'язків між наявністю синергетичного ефекту та наявністю єдиної направленості та злагодженості дій учасників

Наявність ключової характеристики	Наявність характеристики, зв'язок якої з ключовою підлягає оцінці		Разом
	Так	Ні	
Так	8	0	8
Ні	1	1	2
	9	1	10

Примітка: побудовано на основі джерела

Вихідні дані для оцінки тісноти зв'язків між наявністю синергетичного ефекту та появою нової якості, цілісності

Наявність ключової характеристики	Наявність характеристики, зв'язок якої з ключовою підлягає оцінці		Разом
	Так	Ні	
Так	7	1	8
Ні	1	1	2
	8	2	10

Примітка: побудовано на основі джерела

– скоріше так, ніж ні, адже за умови відсутності системного характеру взаємодії, синергетичного ефекту досягнути неможливо (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *d*).

Заповнена таблиця вихідних даних оцінки тісноти зв'язку між цими характеристиками наведена в таблиці 5.

Тісноту зв'язку між характеристиками оцінено за значенням коефіцієнта асоціації, що розраховується за формулою:

$$K_a = \frac{5 \cdot 3 - 1 \cdot 1}{5 \cdot 3 + 1 \cdot 1} = \frac{14}{16} = 0,875,$$

На основі розрахунків, можна з упевненістю говорити про існування зв'язку між наявністю системного характеру взаємодії та наявністю синергетичного ефекту.

Було досліджено також взаємозв'язок між такими характеристиками, як наявність синергетичного ефекту та наявністю єдиної направленості та злагодженості дій учасників. При цьому, експертам запропоновано було визначитись, чи є наявність єдиної направленості та злагодженості дій учасників необхідною умовою отримання синергетичного ефекту?

Експерти мали можливість обрати один з варіантів відповідей:

– так, отримання синергетичного ефекту можливе лише за наявності єдино направлених та злагоджених дій учасників (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *a*);

– ні, отримання синергетичного ефекту можливе й за умови різнонаправлених та незлагоджених дій учасників (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *b*);

– скоріше ні, ніж так, адже наявність єдино направлених та злагоджених дій учасників може не супроводжуватися отриманням синергетичного ефекту (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *c*);

– скоріше так, ніж ні, адже за умови відсутності єдино направлених та злагоджених дій учасників, синергетичного ефекту досягнути неможливо (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *d*).

Заповнена таблиця вихідних даних оцінки тісноти зв'язку між цими характеристиками наведена в таблиці 6.

Тісноту зв'язку між характеристиками оцінено за значенням коефіцієнта асоціації, що розраховується за формулою:

$$K_a = \frac{8 \cdot 1 - 1 \cdot 0}{8 \cdot 1 + 1 \cdot 0} = \frac{8}{8} = 1,0,$$

На основі розрахунків, можна з упевненістю говорити про існування зв'язку між наявністю єдиної направленості та злагодженості дій учасників та наявністю синергетичного ефекту.

Крім того, було досліджено також взаємозв'язок між такими характеристиками, як наявність синергетичного ефекту та поява нової якості, цілісності. При цьому, експертам запропоновано було визначитись, чи є наявність появи нової якості, цілісності пов'язаною з отриманням синергетичного ефекту?

Експерти мали можливість обрати один з варіантів відповідей:

– так, отримання синергетичного ефекту завжди супроводжується появою нової якості, цілісності (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *a*);

– ні, отримання синергетичного ефекту може не супроводжуватися появою нової якості, цілісності (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *b*);

– скоріше ні, ніж так, адже поява нової якості й цілісності можлива й без отримання синергетичного ефекту (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *c*);

– скоріше так, ніж ні, адже за умови відсутності синергетичного ефекту нової якості, цілісності теж досягнути неможливо (кількість експертів, що обрали цю відповідь складає *d*).

Заповнена таблиця вихідних даних оцінки тісноти зв'язку між цими характеристиками наведена в таблиці 7.

Тісноту зв'язку між характеристиками оцінено за значенням коефіцієнта асоціації, що розраховується за формулою:

$$K_a = \frac{7 \cdot 1 - 1 \cdot 1}{7 \cdot 1 + 1 \cdot 1} = \frac{6}{8} = 0,750.$$

На основі розрахунків, можна з упевненістю говорити про існування зв'язку між появою нової якості та цілісності та наявністю синергетичного ефекту для національної економіки в цілому.

Висновки з проведеного дослідження. Отже між характеристиками інтеграційної взаємодії існує тісний зв'язок, а отже можна з високою імовірністю стверджувати, що якщо в процесі взаємодії отримується синергетичний ефект, то їй притаманні й інші з перерахованих вище характеристик

(наявність спільної мети, наявність системного характеру, єдина направленість та злагодженість дій учасників, поява нової якості, цілісності), тобто таку взаємодію можна вважати інтеграційною.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лактионова А.А. Структурно-функциональный анализ национальной финансовой системы. *Финансы, учет, банки*. № 1 [17]. 2011. С. 4-18.
2. Смолянська О.Ю., Борисова І.С. Сутність фінансового ринку та його роль у фінансовій системі держави. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Спецвипуск. Полтава: ПДАА. 2013. С. 261-267.
3. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, УАБС НБУ, 2008. 348 с.
4. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2000. 587 с.
5. Коваленко Ю. М. Фінансовий ринок і ринок фінансових послуг: сутність, сегменти, суб'єкти. *Фінанси України*. 2013. № 1. С. 101-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_1_10.
6. Іваницька О. М. Державне регулювання фінансових ринків в Україні у посткризовий період. *Фінанси*

України. 2011. № 2. С. 35-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2011_2_6.

7. Онікієнко О. В., Передрієва С. О. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8. С. 127-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2014_8_25.

8. Смагін В. Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 232 с.

9. Рязанова Н. С. Фінансовий ринок: його генезис, сутність та функції. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. Вип. 17. С. 179-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2011_17_24.

10. Бондаренко Д. Фінансовий ринок України : підходи до визначення дефініції. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 357-364. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpu_2016_2_46.

11. Мошенський С. З. Сутність, функції та структура сучасних фінансових ринків в контексті гармонізації національних фінансових систем країн ЄС та України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2008. Вип. 102. С. 33-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2008_102_12.